

Legyek

- Legyek! - szólalt meg Kendell Casey elgyötörtén. Csapott egyet a levegőbe. A légy körözött, visszarepült, aztán rászállt Casey inggallérjára.

Valahonnan egy másik légy zümmögése hangzott fel.

Dr. John Polen gyorsan az ajkához emelte cigarettáját, hogy elrejtse állának enyhe, ideges remegését.

- Nem számítottam rád, Casey! És rád sem, Winthrop! Vagy jobban szeretnéd, ha Winthrop tiszteletesnek szólítanálak?

- Én pedig Polen professzornak címezzelek? - érdeklődött Winthrop, gondosan megválasztva az illően nyájas és barátságos hangnemet.

Egy húsz éve levetett kagylóhéjba próbáltak visszabújni mindannyian. Fészkelődtek, zsúfolódtak, és sehogy sem fértek el,

„A fenébe is - gondolta Polen idegesen -, miért kell az embereknek évfolyam-találkozókra járniuk?”

Casey szenvedélyes kék szeméből még mindig a másodéves egyetemista céltalan dühe sugárzott, aki épp egyszerre fedezte fel az intellektust, a frusztrációt és a cinikus bölcsélet csökevényeit.

Casey! Az egyetem kajánja!

Azóta sem nőtt ki ebből a szerepből. Húsz év telt el, és Caseyből az alumnusok kajánja lett! Polen abból látta ezt, ahogyan az ujjbegyeit mozgatta és szikár testét tartotta.

És Winthroppal mi lett? Nos, húsz évvel öregebb, puhányabb, kerekebb. A bőre rózsaszínűbb, a tekintete szelídebb. Mégsem került semmivel közelebb a csendes bizonyossághoz, amire sosem fog rálelni. Ez mind benne volt a futó mosolyban, amiről sosem szokott le teljesen, mintha attól félt volna, hogy semmi nem veheti át a helyét, hogy a hiánya sima és jellegtelen felületté változtatná az arcát.

Polen belefáradt már abba, hogy egy izom céltalan rágását figyelje; belefáradt már abba, hogy bitorolja a gépei helyét; belefáradt a sok túlzásba, amit róla meséltek.

Vajon ők is ugyanúgy olvasni tudnak a vonásaiban, ahogy ő olvasott az övékben? Vajon szemének nyugtalan cikázása elárulja nekik, hogy a benne penészként burjánzó undor teljesen eltompította már?

„A fenébe is - gondolta Polen -, miért nem maradtam otthon?”

Ott álltak mindhárman, és arra vártak, hogy valamelyikük mondjon valamit, hogy átrántsanak valamit a szakadék túlsó oldaláról, és idehozzák, reszketőn, a jelenbe,

Polen kísérletet tett rá,

- Még mindig vegyészként dolgozol, Casey? - kérdezte.

- A magam módján, igen - felelte mogorván Casey. - Nem úgy vagyok tudós, mint te. Rovarölő szereket kutatok Chathamben az E. J. Linknél.

- Tényleg? - szaladt fel Winthrop szemöldöke. - Azt mondtad, rovarölő szerekkel fogsz kísérletezni. Emlékszel, Polen? És a legyek ennek ellenére üldözni mernek még, Casey?

- Nem tudok megszabadulni tőlük - felelte Casey. - Én vagyok a legjobb próbaterep a laborban. Ha bent tartózkodom, az általunk előállított egyetlen vegyület sem tudja távol tartani őket. Valaki egyszer azt mondta, a szagom miatt. Magamhoz vonzom őket.

Polennek eszébe jutott az a valaki, aki ezt mondta.

- Vagy... - mondta Winthrop.

Polen érezte, hogy mindjárt bekövetkezik. Teste megfeszült.

- Vagy... - folytatta Winthrop - az átok az oka, tudod. - Mosolygó szája még szélesebbre húzódott, hogy mutassa, csak viccel, hogy megbocsátotta már a múltbéli sérelmeket.

„A fenébe is - gondolta Polen még a szavak is ugyanazok!” És egyszerre előtolult a múlt.

- Legyek - szólalt meg Casey, miközben a levegőben hadonászott és csapkodott. - Láttatok már ilyet? Rátok miért nem szállnak soha?

Johnny Polen ránevetett. Akkoriban sokat nevetett.

- A testszagodhoz lehet köze, Casey. A tudomány sokat profitálhatna belőled. Derítsd ki, mi ez az illatanyag, készíts belőle sűrítményt, keverd össze DDT-vel, és már a kezeden is van a világ legjobb légyölő szere!

- Remek kilátások! Milyen szagom van? Mint egy tüzelő légy hölgynek? Szégyen, hogy pont engem kellett kiszemelniük, amikor az egész világ egy nagy trágyadomb.

Winthrop összevonta a szemöldökét, aztán kissé szónokiasan kijelentette:

- Nem csak a szépségre igaz, Casey, hogy az szép, amit szépnek látunk.

Casey még csak válaszra sem méltatta őt. Odaszólt Polennek:

- Tudod, mit mondott nekem tegnap Winthrop? Azt mondta, hogy az átkozott legyek Belzebub átkát

hordozzák.

- Csak vicceltem - tiltakozott Winthrop.

- Miért éppen Belzebub?

- Olyan ez, mint egy szójáték - felelte Winthrop. - Az ókori héberek az idegen isteneket becsmélő kifejezésként használták. A Ba'alból jön, ami urat jelent, és a zevuból, ami meg legyen. A legyenek ura.

- Menj már, Winthrop - heccelte Casey ne mondd, hogy nem hiszel Belzebubban!

- Hiszek a gonosz létezésében - válaszolta Winthrop kimerően.

- Én Belzebubra gondolok. Elevenen. Szarvakkal. Patával. Amolyan vetekvő istenségként.

- Egyáltalán nem! - Winthrop még kimértebbé vált. - A gonoszt gyorsan el lehet intézni. Végül veszítenie kell...

Polen döccenve másra terelte a szót.

- Mellékesen Vennerhez fogok járni - jelentette be. - Tegnapelőtt beszéltem vele, és felvesz a kurzusára.

- Ne már! Ez csodálatos! - lelkesedett Winthrop, és azonnal ráugrott az új témára. Kinyújtotta egyik kezét, hogy megszorongassa Polenét. Mindig lelkiismeretesen osztozott mások örömében. Casey gyakran megjegyzést is tett erre.

- A kibernetikus Venner? — kérdezte Casey. — Hát, ha te elviseled őt, akkor szerintem ő is el fog viselni téged.

- Mit gondolt az ötletéről? - folytatta Winthrop. - Elmesélted neki?

- Miféle ötletet? - kérdezte éles hangon Casey.

Polen eddig kerülte a témát Casey előtt. Most viszont már Vennernek is előadta, ő pedig egy hűvös „Érdekes!” megjegyzés kíséretében megfontolásra méltónak ítélte. Ezek után mit árthat Casey száraz kacaja?

- Nem nagy dolog - magyarázta Polen. - Lényegében csak egy felvetés, hogy az érzelem a legáltalánosabb kötőerő az életben, nem pedig az ész vagy az értelem. Gyakorlatilag közhely, azt hiszem. Nem tudnánk megállapítani, mire gondol egy csecsemő, ha egyáltalán gondol bármire is, az viszont teljesen nyilvánvaló, hogy már egyhetes korában is lehet dühös, ijedt vagy elégedett. Érted?

- Ugyanez igaz az állatokra is. Egy pillanat alatt meg lehet állapítani, ha egy kutya boldog, vagy ha egy macska megijedt. A lényeg, hogy ugyanazokat az érzelmeket élék meg, amiket hasonló helyzetben mi is megélnénk.

- Na és? - kérdezte Casey. - Ebből mi következik?

- Még nem tudom. Ebben a pillanatban csupán annyit állapíthatok meg, hogy az érzelmeink egyetemesek. Tegyük most fel, hogy elemezni tudjuk az emberek és bizonyos jól ismert állatok minden cselekedetét, és azokat megfeleltethetjük a látható emócióknak. Talán szoros összefüggést fedeznénk fel. Lehet, hogy „A” érzelem mindig „B” cselekedetet vonja maga után. Aztán ezt alkalmazhatnánk olyan állatokra, melyeknek az érzelmeit legfeljebb józan paraszti ésszel következtethetjük ki. Mint, mondjuk, a kígyókra vagy a langusztákra.

- Vagy a legyekre - vetette közbe Casey, miközben vadul lecsapott egyet, maradványait pedig dühödt diadallal lepöccintette a csuklójáról.

Aztán folytatta:

- Hajrá, Johnny! Én majd hozom a legyeket, te pedig tanulmányozod őket. Megalapítjuk a légyológia tudományát, és mindent megteszünk azért, hogy boldoggá tegyük őket azzal, hogy kigyógyítjuk a neurózisaikból. Végére is a közjót akarjuk, vagy tévedek? És sokkal több a légy, mint az ember.

- Hát, ja... - válaszolta Polen.

- Mondd csak, Polen - szólalt meg Casey végül ellenőrizte a furcsa elméleted helyességét? Úgy értem, mindannyian hallottunk a ragyogó eredményeidről a kibernetika terén, de nem olvastam a publikációidat. Mivel annyiféleképp pocsékolhatjuk az időnket, valaminek ki kell maradnia, tudod.

- Milyen elméletre gondolsz? - kérdezte szenvtelenül Polen.

- Ne add az értetlent! Te is tudod. Az állatok érzelmeivel és hasonló badarságokkal kapcsolatosat. Régebben még ismertem Örülteket, manapság már csak idiotákkal találkozom.

- Bizony, Polen - szólalt meg Winthrop. - Pontosan emlékszem rá. Az alapképzésen elsőévesként kutyákkal és nyulakkal dolgoztál. Szerintem még Casey legyei közül is kísérleteztél egypárral.

- Önmagában semmire nem vezetett a dolog - válaszolta Polen. - Ugyanakkor bizonyos új számítástechnikai elméletek kidolgozását eredményezte, szóval, nem volt teljesen haszontalan.

Vajon miért hozták fel a témát?

Érzelmeink! Miféle jogon kontárkodhat bele bárki is az érzelmeinkbe? A szavakat pontosan azért találták ki, hogy elleplezhessék velük az érzelmeinket. A nyers érzelmeink rettenete tette szükségessé a beszédet.

Polen tudta ezt. A gépei kikerülték a verbalizáció szűrőjét, és a napfényre ráncigálták a tudattalant. A fiút és a

lányt, az anyát és a fiát. Vagy akár a macskát és az egeret, vagy a kígyót és a madarat. Az adatok a maguk egyetemességében zördültek egymásnak és ömlöttek belé, keresztül az agyán, míg már elviselni is képtelen volt az élet érintését.

Az elmúlt néhány évben kényesen ügyelt rá, hogy gondolatait más irányba terelje. Erre jönnek ők ketten, beletúrnak az elméjébe, és felkavarják a leülepedett iszapot.

Casey szórakozottan megpöccintette az orra hegyét, hogy elzavarjon róla egy legyet.

- Milyen kár! - jelentette ki. - Arra számítottam, hogy végül lenyűgöző eredményéket sikerül kihoznod ebből, mondjuk, patkányokkal. Vagyis, talán nem lenyűgözőeket, de legalább nem olyan unalmas dolgokat, mint amilyenekre az emberhez közel álló lényekkel juthatunk. Arra számítottam...

Polen pontosan emlékezett rá, mire számított...

- A pokolba is a DDT-vel! - szólalt meg Casey. - Szerintem egyenesen ez élteti a legyeket. Tudod, kémiára fogok szakosodni, aztán, amikor munkába állok, rovarirtókkal szeretnék foglalkozni. Becsületszavamra! Én magam fogok kitalálni valamit, ami tényleg megöli ezeket az élősdieket.

Casey szobájában voltak, amit enyhén petróleumos szag lengett be a nemrégiben lezajlott rovarirtástól.

Polen vállat vont, és azt felelte:

- Egy Összehajtott újság tökéletesen megteszi.

Casey nem létező, megvető gúnyt érzett ki ebből, és felcsattant:

- Hogyan foglalnád össze, mit értél el az első év alatt, Polen? Úgy értem, a valós összegzésen túl, amit bármelyik tudós megállapíthatna, ha lenne elég mersze hozzá, vagyis: semmit.

- Semmit - felelte Polen. - Pontosán ennyit.

- Folytasd! - mondta Casey. - Több kutyát használtál, mint bármelyik fiziológus, és fogadok, hogy a kutyák kevésbé bánnák a fiziológiai kísérleteket. Én így lennék veled.

- Hagyd már békén! - szólt közbe Winthrop. - Olyan vagy, mint egy zongora, aminek mind a nyolcvanhét billentyűje örökre tönkrement. Unalmas vagy!

Ilyesmit nem lehetett mondani Caseynek.

Casey szándékosan elfordította tekintetét Winthroptól, és hirtelen felélénkülve azt felelte:

- Megmondom, valószínűleg mire fogsz rálelni az állatokban, ha tüzetesebben megvizsgálod őket: vallásra.

- Fenéket! - horkant fel Winthrop felháborodva. - Ekkora baromságot!

Casey elmosolyodott.

- Ejnye már, Winthrop! A fene ugyanaz, mint az ördög, csupán szebben fejezed ki magad, hozzád pedig nem illik a káromkodás.

- Ne oktass ki engem erkölcsből! És ne káromold az Istent!

- Miért káromolnám ezzel az Istent? Miért ne tekinthetne a bolha imádatra érdemesként a kutyára? Ő a melegség és az étel forrása, ami jó a bolhának.

- Nem szeretnék erről beszélgetni.

- Miért nem? Jót tenne neked. Azt is mondhatnánk, hogy a hangya számára a hangyász magasabb rendű létforma. Túl hatalmas ahhoz, hogy megérthessék, és túl nagy erejű ahhoz, hogy az ellenállás egyáltalán megforduljon a fejükben. Úgy mozog közöttük, akár egy láthatatlan, megmagyarázhatatlan szélvész, és valahányszor megjelenik náluk, halál és pusztítás jár a nyomában. De ettől a hangyák még ugyanazt látnák benne. Úgy okoskodnának, hogy a rombolással jogosan bünteti meg őket bűneikért. A hangyász nem is tudna róla, hogy istenségnek tartják. És nem is érdekelné.

Winthrop elfehéredett.

- Tudom, csak azért mondd ezt, hogy bosszants veled, és sajnálom, hogy egy pillanatnyi szórakozásért a lelked üdvét kockáztatod. Hadd világosítsalak fel valamiről - hangja kissé megremegett -, és kérlek, vegyél komolyan! A téged folyton gyötrő legyek jelentik az e világi életedben rád szabott büntetésedet. Belzebub, mint minden más gonosz hatalom, úgy hiszi, rosszat tesz veled, végső soron azonban jót cselekszik. Belzebub átka a te javadat szolgálja. Talán sikerül elérnie veled, hogy megváltozz, mielőtt túl késő lenne.

Kirohant a szobából.

Casey utána bámult.

- Mondtam, hogy Winthrop hisz Belzebubban! - közölte kacagva. - Furcsa, hogy mennyire hangzatos nevek mögé bújtatják a babonáságot. - Nevetése valamivel előbb elhalt, mint hogy természetesnek érződött volna.

Két légy repkedett a szobában, a páragomolyokon át felé tartottak.

Polen felállt, és boldog levertséggel távozott. Egy év alatt alig valamit tudott meg, de már ez is túl soknak tűnt, és egyre ritkábban nevetett. Kizárólag a gépei tudták megfelelően kielemezni az állatok érzelmeit, ám ami az emberi emóciókat illette, gyakran már most is túl mélyre hatolt.

Nem szívesen fedezett fel tomboló gyilkos vágyakat ott, ahol mások csupán futó nézeteltérésre utaló szavakat észleltek.

- Mondd csak - szólalt meg Casey hirtelen -, most jut eszembe, hogy igenis kísérleteztél néhány legyemmel, ahogy Winthrop mondta. Mire jutottál velük?

- Valóban? így, húsz év elteltével már alig emlékszem valamire - motyogta maga elé Polen.

- Egészen biztosan - mondta Winthrop. - Jártunk a laboratóriumodban, te meg arra panaszkodtál, hogy Caseyt még oda is követik a legyei. Felvetette, hogy kielemezhetnéd őket, te pedig meg is tetted. Legalább fél órán át feljegyezted minden mozdulatukat, zümmögésüket és szárnytisztogatásukat. Tucatnyi különböző léggel szórakoztál.

Polen vállat vont.

- Á, mindegy! - törődött bele Casey. - Nem érdekes. Örülök, hogy láttalak, öreg barátom! - A szívélyes kézfogás, a vállcsapkodás, a széles mosoly - Polen émelygő undort olvasott ki Casey gesztusaiból, amiért Polen végül mégiscsak „sikeres” lett.

- Időnként szívesen hallanék felőled - mondta Polen.

A szavak üresen kongtak. Semmit nem jelentettek. Casey tudta ezt. Polen is tudta. Mindenki tudta. Ám a szavak arra valók, hogy elrejtsek az érzelmeket, és ha mégsem sikerült volna nekik, az emberiség kitartóan fenntartotta a látszatot.

Winthrop már nyájasabban ragadta meg a kezét.

- Akárcsak a régi szép napokban, Polen! - mondta. - Ha Cincinattiben jársz, benézhetnél az imaházba. Mindig szívesen látunk ott.

Polen számára mindebből a saját nyilvánvaló levertsége miatti megkönnyebbülés jött át. Úgy tűnt, a tudomány sem jelentheti a választ, s Winthrop alapvető és kitorölhetetlen bizonytalansága örömmel fogadta a társaságot.

- Feltétlenül benézek - válaszolta Polen. A megszokott udvarias formulával közölte, hogy nem fog.

Figyelte, ahogy mindketten más csoporthoz sétálnak oda.

Winthrop sosem fog rájönni. Polen biztosra vette ezt. Eltűnődött, Casey vajon tudja-e. A világ legjobb vicce lenne, ha Casey nem tudná.

Természetesen elvégezte a kísérletet Casey legyeivel, méghozzá nem csak azzal az egy alkalommal, hanem többször is. Mindig ugyanarra az eredményre jutott. Mindig ugyanarra a publikálhatatlan eredményre.

Hideg reszketés kíséretében, melyet nem igazán tudott elfojtani, Polen hirtelen felfigyelt egy magányos légyre, mely egy pillanattal céltalanul forgolódott, aztán erős és tiszteletteljes szárnycsap ásókkal megindult arrafelé, amerre egy pillanattal azelőtt Casey vette az irányt.

Lehetséges, hogy Casey nem tudja? Lehetséges, hogy az eredendő büntetés lényege éppen az, hogy sosem jöhet rá: Ó Belzebub?

Casey! A Legyek Ura!

(Galamb Zoltán)